

صلی اللہ علیہ
والہ وسلم

چهل حدیث نبوی برای خانواده‌ها

تهیه و ترتیب:
قریب الله مطیع

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.islamtxt.com

www.ahlesonnat.com

www.isl.org.uk

www.islamtape.com

www.blestfamily.com

www.islamworldnews.com

www.islamage.com

www.islamwebpedia.com

www.islampp.com

www.videofarda.com

www.nourtv.net

www.sadaislam.com

www.islamhouse.com

www.bidary.net

www.tabesh.net

www.farsi.sunnionline.us

www.sunni-news.net

www.mohtadeen.com

www.ijtehadat.com

www.islam411.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

مقدمه	۵
بشارت دادن و مبارکباد گفتن طفل به والدینش.....	۷
آذان در گوش راست و اقامت گفتن در گوش چپ نوزاد.....	۷
مالیدن خرمای جویده شده بکام کودک	۸
تراشیدن موی سر نوزاد	۸
نامگذاری نوزاد	۹
دادن عقیقه نوزاد.....	۹
ختنه کردن نوزاد.....	۱۰
اولین کلمه که باید به کودکان تعلیم داده شود.....	۱۰
مسئولیت پدران و مادران در قبال بنای اعتقادی کودکان	۱۱
وجوب عدالت و مساوات میان فرزندان	۱۱
مژده برای دختر داران	۱۲
پاداش سر پرستی یتیم.....	۱۲
امر کردن اطفال به نماز.....	۱۲
آویزان کردن شلاق در منزل بخاطر تربیت و انضباط خانواده.....	۱۳
باید به ادب فرزندان توجه شود.....	۱۳
میانه روی در محبت فرزندان	۱۴
شفقت بر کودکان	۱۴
فرزندان را از همنشینان بد دور نگهدارید	۱۵
خانه‌های تانرا وقایه کنید.....	۱۵
حفاظت کود کان در شب	۱۶
عادت دادن اطفال به روزه گرفتن	۱۶
آموختن آداب طعام خوردن به کودکان	۱۷

-
-
- ۱۷ دروغ گفتن به کودکان آموختن دروغ به آنهاست
- ۱۸ آداب اجازه خواستن
- ۱۹ آداب سلام دادن
- ۱۹ بر فرزندان تان دعای بد نکنید
- ۲۰ یگانه یار و مددگار و مشکل گشا الله سبحانه و تعالی است
- ۲۱ فرزندان باید از حقوق همسایگان آگاه شوند
- ۲۱ فضیلت نفقه و مصرف بر خانواده
- ۲۲ کودکان را از خصلت های زشت بر حذر دارید
- ۲۲ فضیلت صبر و شکیبایی در مردن فرزند
- ۲۳ هر مسلمان مسئولیتی بدوش دارد
- ۲۴ فرزند نیک صدقه جاریه است
- ۲۴ پسران باید به مرد صفتی و بردباری عادت داده شوند
- ۲۵ آگاه ساختن فرزندان از حقوق پدر و مادر

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى نَبِيِّنا مُحَمَّدٍ ﷺ الْمَبْعُوثِ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ،
وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ دَعَا بِدَعْوَتِهِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.
أما بعد:

دین اسلام در قدم اول خانواده را مسئول فطرت سلیم کودکان شمرده است و مصدر هرگونه انحراف و گمراهی را قبل از همه پدران و مادران و آن‌عهه مربیانی که قائم مقام آنان هستند دانسته است، زیرا کودک با فطرت پاک و سلیم وارد این جهان میشود و این که می‌گوییم (خانواده مسلمان) بدیهی است که مقصود و مرام ما خانواده ای است که شریعت و قانون الهی و رضامندی او ﷺ را در همه ابعاد زندگی شان مراعات می نمایند پس طفلی که درچنین فضا بزرگ میشود بدون تردید مسلمان صالح و خیر اندیش ببار خواهد آمد چون از حرکات و سکنات پدر و مادر متأثر شده و آنان را تقلید می نماید. بناءً مسئولیت بزرگ بدوش والدین است تا جگر گوشه هایشان را از زیان و خسران و آتشی که در انتظار هر انسان بی ایمان است نگهدارند.

این مسئولیت در عصر حاضر اهمیت بیشتر دارد زیرا بعضی ازعناصر زندگی اجتماعی که خارج منزل و مسجد است اکثراً موافق و موازی با اهداف تربیه اسلامی نبوده نتیجه بد و ناگوار را ببار می آورد مانند: رادیو، تلفزیون، افلام، کانال های فضائی، سینما، مجله های هرزه و فاسد و قصه و حکایات دور از حیاء و گستاخانه و خیالی و بیهوده که شاید روزی در اختیار کودکان قرار گیرد. پس اگر پدران و مادران بیدار و هوشیار و آگاه ازاحوال فرزندان شان خارج از منزل نباشند، نمیتوانند فرزندان شان را از چنگال شیاطین انس و جن نجات دهند و روزی در ورطه گاهی قرارخواهند گرفتند که بیرون آوردن آنها کاری دشوار خواهد بود.

این مجموعه ای گرانبها از احادیث رسول اکرم ﷺ را بعد از توفیق الله ﷻ جمع آوری نموده تقدیم والدین عالیقدر میکنم تا سرمشق و اندرزی برای خانواده ها باشد تا اطفال خویش را بسوی تربیه عالی و اخلاق نیک سوق داده، از آنها افراد سالم و سودمند که همه کردار آنان موافق با فرامین الله ﷻ و پیامبرش ﷺ و روش پیشگامان صدر اسلام باشد به جامعه تقدیم نمایند.

به آرزوی موفقیت خانواده ها در راه رضامندی و خوشنودی آفریدگار جهانیان

مدینه منوره ۱۴۲۷ هـ

بشارت دادن و مبارکباد گفتن طفل به والدینش

الله ﷻ می فرماید: ﴿يُنزَكِرِيَا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ أَسْمُهُ يَحْيَىٰ﴾^(۱)

«ای زکریا! ما تو را به پسری که نامش یحیی است مژده می دهیم»

همچنان می فرماید: ﴿إِذْ قَالَتِ الْمَلَأِكَةُ يَمْرُؤِمُ إِنَّ اللَّهَ يَبْشِّرُكَ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ أَسْمُهُ الْمَسِيحُ

عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ﴾^(۲).

«فرشتگان گفتند: ای مریم! الله تو را به کلمه‌ای از جانب خود بشارت می دهد که نام او

مسیح است عیسی فرزند مریم».

پس با تاسی به ملائکه الله ﷻ که پیامبران علیهم السلام را بشارت فرزند داده اند باید به

والدین بشارت و تهنئت مهمان جدید داده شود زیرا دین اسلام هیچ مناسبتی را

نگذاشته است مگر اینکه پیروانش را به همدردی و همبستگی در همه برنامه های

خوشی و غم امر نکرده باشد تا بنای جامعه اسلامی قوی و پایدار باقی بماند.

آذان در گوش راست و اقامت گفتن در گوش چپ نوزاد

۱- عن أبي رافع عن أبيه قال: «رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أُذِّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ حِينَ وُلِدَتْهُ

فَاطِمَةُ بِالصَّلَاةِ»^(۳)

«از ابی رافع روایت است که: هنگامیکه فاطمه رضی الله عنها حسن ﷺ را تولد کرد

آنحضرت ﷺ در گوشش آذان فرمودند قسمیکه برای نماز آذان گفته میشود».

۱- سوره مریم: ۷

۲- سوره آل عمران: ۴۵

۳- مسند احمد ۹/۶، و ابو داود (۵۱۰۵)، و الترمذی ۵/۱۰۷ او گفت: این حدیث صحیح است.

و عمر بن عبدالعزیز رحمه الله علیه در گوش راست نوزاد آذان و در چپش اقامت میگفت^(۱).

مالیدن خرمای جویده شده بکام کودک

۲- عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قال: «وُلِدَ لِي غُلَامٌ فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَسَمَّاهُ إِبْرَاهِيمَ فَحَنَكُهُ بِتَمْرَةٍ وَ دَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ وَ دَفَعَهُ»^(۲)

«از ابی موسی الأشعری رضي الله عنه روایت است که فرمود: خداوند برایم فرزندی عطا نمود، او را نزد رسول الله ﷺ بردم، نامش را ابراهیم نهادند سپس خرمای را جویدند و بر دهندش گذاشتند و برایش دعای خیر کرده و دوباره بدستم دادند».

تراشیدن موی سر نوزاد

۳- عن علي رضي الله عنه قال: «عَقَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْحَسَنِ بِشَاةٍ وَ قَالَ يَا فَاطِمَةُ اخْلُقِي رَأْسَهُ وَ تَصَدَّقِي بِزِنَةِ شَعْرِهِ فِضَّةً قَالَ فَوَزَنَتْهُ فَكَانَ وَزْنُهُ دِرْهَمًا أَوْ بَعْضَ دِرْهَمٍ»^(۳).

«از علی رضي الله عنه روایت است که فرمودند: رسول الله ﷺ از حسن رضي الله عنه گوسفندی را عقیقه دادند و فرمودند: ای فاطمه! سرش را بتراش و به اندازه وزن مویش نقره صدقه کن، علی رضي الله عنه فرمودند مویش را وزن نمودم که به اندازه درهم یا مقداری از درهم وزن داشت».

۴- عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ عَنِ الْقَزَعِ»^(۴).

۱- نزد عبد الرزاق در مصنف - شماره (۷۹۸۵) و در شرح السنه از بغوی ۱۱ / ۷۳.

۲- متفق عليه.

۳- ترمذی ۱۶۵۶ - حاکم ۴ / ۲۳۷ - صحیح الجامع الصغیر ۷۹۶۰.

۴- متفق عليه.

«از ابن عمر رضی الله عنهما روایت است که فرمود: رسول الله ﷺ از قزع منع نموده اند». یعنی قسمتی از موی سر را تراشیدن و قسمتی را گذاشتن.

نامگذاری نوزاد

۵- «عن ابن عمر رضی الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ: إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ»^(۱)

«از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که فرمودند: رسول الله ﷺ فرمودند: خوش آیندترین نامهای تان نزد خداوند عبدالله و عبدالرحمن است».

۶- «عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَفَاءَلُ وَلَا يَتَطَيَّرُ وَ يُعْجِبُهُ الْأِسْمُ الْحَسَنُ»^(۲)

«از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که فرمود: رسول الله ﷺ فال نیک می گرفتند و بد فالی (بدشگونی) نمیکردند و نام خوب را می پسندیدند».

۷- «عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُغَيِّرُ الْأِسْمَ الْقَبِيحَ»^(۳)

«از عایشه رضی الله عنها روایت است که فرمودند: آنحضرت ﷺ نام قبیح را به نام خوب عوض مینمودند».

دادن عقیقه نوزاد

۸- «عن أم كرز الكعبية رضي الله عنها أنها سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن العقيقة، فقال: «عن الغلام شاتان و عن الأنثى واحدة و لا يضرکم ذکراناً کن أم إناثاً»^(۴)

۱- مسلم ۱۶۸۲/۳ ابن ماجه ۱۲۲۹/۲.

۲- مسند احمد ۱/۲۵۷.

۳- ترمذی ۱/۱۲۸.

۴- ابوداود ۳/۲۶۲- مستدرک حاکم ۴/۲۳۸ صحیح گفته امام ذهبی با او موافق است.

«از ام کرز الکعبیه روایت است که او از رسول الله ﷺ در باره عقیقه پرسید، فرمودند: از پسر دو گوسفند و از دختر یک گوسفند ذبح شود، نر باشد یا ماده زیانی به شما ندارد». ۹- عن سمرة بن جندب رضی الله عنه قال: «قال رسول الله ﷺ: الغلام مُرْتَهَنٌ بِعَقِيْقَتِهِ يُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ وَيُسَمَّى وَيُحْلَقُ رَأْسُهُ»^(۱)

«از سمرة بن جندب رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: پسر گروگان^(۲) عقیقه خود است در روز هفتم برایش ذبح شود و نامگذاری کنند و سرش تراش شود».

ختنه کردن نوزاد

۱۰- عن أبي هريرة رضی الله عنه عن النبي ﷺ قال: «خمسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: الْخِتَانُ، وَالِاسْتِحْدَادُ، وَتَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ»^(۳)

«از ابی هریره رضی الله عنه روایت شده که رسول الله ﷺ فرمودند: پنج خصلت است که از فطرت بشمار می رود: ختنه کردن، تراشیدن موی زیرناف، گرفتن ناخنها، کندن موی زیر بغل و کوتاه نمودن بروت».

اولین کلمه که باید به کودکان تعلیم داده شود

۱- مسند احمد ۷/۷- ابوداود ۳/۲۶۰- ترمذی ۵/۱۱۳ و گفت این حدیث صحیح است.

۲- از علماء در تفسیر این جمله (پسر گروگان عقیقه خود است) روایات زیاد است لیکن بهترین تفسیر آن است که اگر نوزاد در طفلی بمیرد و از وی عقیقه داده نشود والدینش از شفاعت او در روز قیامت محروم میگردند. شرح السنة از بغوی (۱۱ / ۶۸).

۳- متفق علیه.

۱۱- عن عبد الله ابن عباس عن النبي ﷺ قال: «افتحوا على صبيانكم أول كلمة بلا إله إلا الله، ولقنوههم عند الموت لا إله إلا الله»^(۱)

از عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت شده که رسول الله ﷺ فرمودند: (اولین کلمه را که به کودکان تان تعلیم می‌دهید به لا إله إلا الله آغاز کنید و هنگام مردن لا إله إلا الله را به آنان تلقین کنید).

مسئولیت پدران و مادران در قبال بنای اعتقادی کودکان

۱۲- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: «قال رسول الله ﷺ ما من مولود إلا يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه»^(۲)

از ابی هریره رضی الله عنه روایت شده که رسول الله ﷺ فرمودند: هیچ نوزادی نیست مگر اینکه بر فطرت (اسلام) متولد می‌شود ولی پدر و مادرش او را یهودی یا نصرانی یا مجوسی می‌گردانند.

وجوب عدالت و مساوات میان فرزندان

۱۳- و في حديث الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنهما: قال رسول الله ﷺ: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ»^(۳)

«به روایت از نعمان بن بشیر رضی الله عنهما آمده است که رسول الله ﷺ فرمودند: از خداوند بترسید و میان فرزندان خود عدالت کنید».

۱- شعب الایمان بیهقی ۱۶۶/۱۸

۲- بخاری ۱۳۵۹

۳- متفق علیه

مژده برای دختر داران

۱۴- عن أبي سعيد الخُدْرِيِّ رضي الله عنه قال: «قال رسول الله ﷺ: مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ أَوْ ابْنَتَانِ أَوْ أُخْتَانِ فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ وَ اتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ»^(۱)

«از ابی سعید الخدری رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمودند: کسی که سه دختر یا سه خواهر، یا دودختر یا دو خواهر داشته باشد (سرپرستی آنها را بدوش داشته باشد) سپس با آنها به خوبی رویه و برخورد نموده و بر آنها صبر کرد و از خداوند در مورد آنها ترسید، وارد بهشت خواهد شد».

پاداش سرپرستی یتیم

۱۵- عن سهل رضي الله عنه قال: «قال رسول الله ﷺ: أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا وَ أَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوَسْطَى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمْ»^(۲)

«از سهل رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: (من سرپرست یتیم، اینگونه در بهشت می باشیم و اشاره به انگشت شهادت و وسطی اش نموده آندورا از هم دور گرفتند)».

امر کردن اطفال به نماز

الله ﷻ می فرماید: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾^(۱)

۱- ابوداود ۱۲۱ مسند احمد ۳/۴۲- ترمذی ۷/۱۵۰

۲- بخاری ۵۳۰۴- مسند احمد ۲/۳۷۵

«و خانواده ات را به نماز فرمان ده و خود بر آن شکیبا باش»

۱۶- عن عمرو بن شعيبٍ عن أبيه عن جدِّه قال: «قال رسول الله ﷺ مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ

أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَصَاحِعِ»^(۲)

از عمرو بن شعیب از پدرش از جدش ﷺ روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند:

فرزندان تان را در هفت سالگی به نماز امر نمایید و در ده سالگی آنها را بخاطر ترک

نماز بزنیید و خوابگاه شان را جدا کنید».

آویزان کردن شلاق در منزل بخاطر تربیت و انضباط خانواده

۱۷- عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: «قال رسول الله ﷺ عَلَّقُوا السَّوْطَ حَيْثُ يَرَاهُ أَهْلُ

الْبَيْتِ، فَإِنَّهُ لَهُمْ أَدَبٌ»^(۳).

از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

شلاق را چنان آویزان کنید که همه اهل خانه آنرا ببینند زیرا اینکار برای آنان ادب

است».

باید به ادب فرزندان توجه شود

۱۸- عن جابر بن بن سمرة قال: «قال رسول الله ﷺ لَأَنْ يُّؤَدَّبَ الرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ

يَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ»^(۵)

۱- طه: ۱۳۲

۲- مسند احمد ۱۸۷/۲ - ابوداود ۱۸۷/۱ - مستدرک حاکم ۱۹۷/۱

۳- نزد طبرانی در الکبیر (۳/۹۲) و هیشمی گفت: اسناد آن حسن است.

۵- مسند احمد ۹۶/۵ - ترمذی ۸۳/۶ - مستدرک حاکم ۲۶۳/۴

از جابر بن سمره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرموده اند: «تعلیم دادن مرد به فرزندش بهتر از این است که یک صاع (پیمانہ) را صدقه دهد».

میانه روی در محبت فرزندان

الله تعالی می فرماید: ﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾ النغبین ۱۵

«جزاین نیست که اموال و اولاد تان فتنه ای برای شما هستند».

۱۹- عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ»^(۱)

«ازانس رضی الله عنه روایت شده که رسول الله ﷺ فرمودند: ایمان یکی از شما کامل نمیشود تا آنکه مرا بیشتر از پدر و فرزند و همه مردم دوست نداشته باشد».

شفقت بر کودکان

۲۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «قَدِمَ نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا: أَتَقْبَلُونَ صِبْيَانَكُمْ؟! فَقَالَ: نَعَمْ. فَقَالُوا: لَكِنَّا وَاللَّهِ مَا نُقْبَلُ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَوْ أَمْلِكُ إِنْ كَانَ اللَّهُ نَزَعَ مِنْ قُلُوبِكُمُ الرَّحْمَةَ!»^(۲)

«از عایشه رضی الله عنها روایت است که فرمودند: گروهی از مردمان بادیه نشین نزد رسول الله ﷺ آمده گفتند: آیا کودکان تان را بوسه می کنید؟ آنحضرت ﷺ فرمودند: بلی،

۱- متفق علیه

۲- متفق علیه

آنها گفتند: لیکن ما والله نمی بوسیم، رسول الله ﷺ فرمودند: من چه کاری کرده میتوانم آنگاه که خداوند ﷻ از دل شما رحمت را بیرون کرده باشد»

فرزندان را از همنشینان بد دور نگهدارید

۲۱- عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه عن النبي ﷺ قال: «إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَ نَافِخِ الْكَبِيرِ فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْدِثَكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً وَ نَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً»^(۱)

«از ابی موسی الأشعری رضي الله عنه روایت است که آنحضرت ﷺ فرمودند: مثال همنشین خوب و همنشین بد مانند صاحب مشک و کوره گر(دمه گر، کسی که در کوره آهنگری می دمدم) است، صاحب مشک یا برایت مشک میدهد و یا از وی خریداری می کنی و یا اینکه از وی بوی خوش می یابی، اما کوره گر یا لباس را می سوزاند و یا بوی بد او به مشامت می رسد».

خانه‌های تانرا وقایه کنید

۲۲- عن جابر رضي الله عنه عن رسول الله ﷺ أنه قال: «عَطُّوا الْإِنَاءَ وَ أَوْكُوا السَّقَاءَ وَ اغْلِقُوا الْبَابَ وَ اطْفِئُوا السَّرَاحَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَحُلُّ سِقَاءً وَلَا يَفْتَحُ بَابًا وَلَا يَكْشِفُ إِنَاءً فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدَكُمْ إِلَّا أَنْ يَعْضَرَ عَلَى إِنَائِهِ عَوْدًا وَ يَذْكَرُ اسْمَ اللَّهِ فَلْيَفْعَلْ فَإِنَّ الْفُؤَيْسِقَةَ تُضْرَمُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ بَيْتَهُمْ»^(۲)

«از جابر رضي الله عنه روایت شده که رسول الله ﷺ فرمودند: ظرف را بیوشید و دهن مشک آب را ببندید و دروازه را بسته کنید و چراغ را خاموش کنید، زیرا شیطان سرمشک آب را

۱- متفق علیه

۲- صحیح مسلم ۳/۱۰۹۴-مسند احمد ۳/۳۵۵

بازنمی‌کند و دروازه ای را باز نمی‌کند و سر ظرفی را باز نمی‌نماید و اگر کسی از شما - چیزی - نیافت که بر ظرفش بگذارد پس چوبی را گذاشته و اسم الله را - بسم الله - را یاد کرده این کار را حتما بکند، زیرا موش بر اهل خانه، خانه شان را آتش می‌زند».

حفاظت کود کان در شب

۲۳- عن جابر بن عبد الله رضی الله عنه قال: «قال رسول الله ﷺ إذا كان جُنْحُ اللَّيْلِ أَوْ أَمْسَيْتُمْ فَكُفُّوا صَبِيَانَكُمْ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ اللَّيْلِ فَخَلُّوهُمْ»^(۱)

«از جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: هرگاه شب فرارسید کودکان تان را جلو گیری کنید - با خود نگهدارید - زیرا شیاطین در آن وقت منتشر می شوند، و هرگاه مقداری از شب گذشت آنها را بگذارید»

عادت دادن اطفال به روزه گرفتن

۲۴- عَنِ الرَّبِيعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ غَدَاةَ عَاشُورَاءَ إِلَى قُرَى الْأَنْصَارِ: «مَنْ أَصْبَحَ مُفْطِرًا فَلَيْتِمَ بَقِيَّةَ يَوْمِهِ وَمَنْ أَصْبَحَ صَائِمًا فَلْيَصُمْ». قَالَتْ: فَكُنَّا نَصُومُهُ بَعْدُ وَنُصَوِّمُ صَبِيَانَنَا وَنَجْعَلُ لَهُمُ اللَّعْبَةَ مِنَ الْعِهْنِ فَإِذَا بَكَى أَحَدُهُمْ عَلَى الطَّعَامِ أُعْطِينَاهُ ذَاكَ حَتَّى يَكُونَ عِنْدَ الْإِفْطَارِ»^(۲)

«از ربیع بنت معوذ رضی الله عنها روایت است که فرمود: رسول الله ﷺ صبح روز عاشورا کسی را به قریه های انصار فرستادند که بگوید:

۱- متفق علیه

۲- متفق علیه

(کسی که صبح خورده است، باقیماندهٔ روزش را روزه بگیرد، و کسی که به نیت روزه برخاسته است، روزه خود را ادامه بدهد.

ربیع فرمود: بعد از این واقعه روز (عاشورا) را روزه می گرفتیم، و اطفال خود را هم به روزه گرفتن وا می داشتیم، و بر آنها بازیچه های از پشم آماده کرده بودیم تا اگر کدامی از آنها به سبب طعام گریه می کرد با آن بازیچه تا هنگام افطار وی را مشغول می ساختیم».

* این حدیث رد بر کسانی است که فرزندان شان را تا سن جوانی از روزه گرفتن باز میدارند به این گمان که درنموی آنها خلل وارد خواهد کرد در حالیکه همین کودکان صدراسلام بودند که در جوانی با بازوهای آهنین شان اسلام را در شرق و غرب جهان پخش نمودند.

آموختن آداب طعام خوردن به کودکان

۲۵- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رضی الله عنه قَالَ: كُنْتُ فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي: «يَا غُلَامُ سَمَّ اللَّهُ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ»^(۱)

از عمر بن ابی سلمه رضی الله عنه روایت شده که فرمود: هنگام کودکی روزی بر زانوی رسول الله ﷺ بودم (در وقت نان خوردن) دستم در گوشه های کاسه می گشت، رسول الله ﷺ به من فرمودند: ای پسر بسم الله بگو و با دست راست بخور و از پیشرویت بخور.

دروغ گفتن به کودکان آموختن دروغ به آنهاست

۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ قَالَ لَصِيٍّ رضی الله عنه تَعَالَ هَاكَ ثُمَّ لَمْ يُعْطِهِ فَهِيَ كَذِبَةٌ»^(۱)

«از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که فرمود: رسول الله ﷺ فرمودند: کسیکه به کودکی بگوید بیا- این را بگیر- سپس چیزی به او نداد پس این دروغ است.»

۲۷- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدَقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا»^(۲)

«از ابن مسعود رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند راستی به سوی نیکی رهنمایی میکند و نیکویی بسوی بهشت، همانا شخص به راستگویی خود ادامه میدهد تا اینکه نزد خداوند متعال صدیق (راستگو) نوشته میشود، و دروغ بسوی بدکاری رهبری میکند و بدکاری بسوی دوزخ. و شخص تا جایی دروغ میگوید تا اینکه نزد خداوند کاذب و دروغگو نوشته میشود.»

آداب اجازه خواستن

۲۸- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضی الله عنه أَنَّهُ قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «الْإِسْتِذَانُ ثَلَاثٌ: فَإِنْ أُذِنَ لَكَ، وَإِلَّا فَارْجِعْ»^(۳)

۱- مسند احمد ۴۵۲/۲ عراقی فرموده رجالش همه ثقة اند

۲- متفق علیه

۳- متفق علیه

«از ابی موسی الأشعری رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: اجازه خواستن تا سه بار جواز دارد پس اگر برایت اجازه داده شد، داخل شو ورنه باز گرد». «از جابر بن عبد الله رضی الله عنه روایت است که فرمود: مرد بخاطر داخل شدن از پسر، برادر، خواهر، پدر و مادر خود اجازه می‌خواهد هر چند کهنسال باشد»^(۱)

آداب سلام دادن

۲۹- عن أبي هريرة رضی الله عنه عن النبي ﷺ قال: «يُسَلَّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ وَ الْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَ الْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ» متفق عليه

«از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: خورد سال بر بزرگ، رونده برنشسته و افراد کم بر بسیار سلام نمایند».

بر فرزندان تان دعای بد نکنید

۳۰- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ «ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ، لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَ دَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَ دَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ»^(۲)

«از ابی هریره رضی الله عنه روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: سه دعا بدون شک قبول می‌شود: دعای مظلوم، و دعای مسافر، و دعای پدر بر فرزندش».

۳۱- عن جابر بن عبد الله رضی الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ وَ لَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لَا تَوَافَقُوا مِنْ اللَّهِ سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ»^(۱)

۱- الأدب المفرد از بخاری ۱۰۶۲

۲- سنن أبو داود (۲ / ۱۸۷) و البخاری در الأب المفرد شماره- (۱۳۲) و بیهقی (۳ / ۳۴۵)

«از جابر رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: بر جان های تان و بر فرزندان و اموال تان دعای بد نکنید تا نشود به ساعتی موافقت کند که خداوند در همان وقت چون از عطائی سوال شود برای شما اجابت کند.»

یگانه یار و مددگار و مشکل گشا الله سبحانه و تعالی است

۳۲- عن ابن عباسٍ رضی الله عنهما قال: كنتُ خلفَ رسولِ الله ﷺ يوماً فقال: «يا غلامُ إنِّي أعلمُكَ كَلِمَاتٍ - احْفَظِ اللهَ يَحْفَظُكَ، احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ، وَ إِذَا أَسْتَعْنَتْ فَاسْتَعِنِ بِاللهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَضُرُّوكَ إِلا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الأَقْلَامُ وَ جَفَّتِ الصُّحُفُ»^(۲)

«از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که فرمود: روزی در عقب رسول الله صلی الله علیه وسلم بر مرکب شان سوار بودم که فرمودند: ای پسر! سخنان چند برایت می آموزم، الله را حفظ کن (از او امرش اطاعت کن) تا ترا حفظ کند، الله را بیاد داشته باش او تعالی را در مقابلت می یابی، اگر چیزی می خواهی پس از الله بخواه، و اگر یاری و کمک می خواستی از الله بخواه، و بدان که اگر همه مردم باهم جمع شوند تا به تو نفعی برسانند، نفع رسانده نمی توانند مگر آنچه را که الله جل جلاله برایت نوشته است و اگر همه مردم یکجا شوند تا به تو ضرری برسانند ضرری رسانده نمی توانند مگر

۱- صحیح مسلم (۲/ ۶۳۴) و سنن أبو داود ۱۸۵/۲

۲- روایت ترمذی ۲۱۹/۷ و فرموده این حدیث حسن صحیح است.

آنچه را که الله ﷻ برایت نوشته است (در تقدیرت) قلم‌ها برداشته شده و ورق‌ها خشک گردیده است».

فرزندان باید از حقوق همسایگان آگاه شوند

۳۳- عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال: «والله لا يؤمنُ والله لا يؤمنُ والله لا يؤمنُ قِيلَ: وَمَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قال: الَّذِي لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ»^(۱)

«از ابی هریره رضي الله عنه روایت شده است که رسول الله ﷺ فرمودند: سوگند به الله مؤمن شمرده نمیشود، سوگند به الله مؤمن شمرده نمیشود، سوگند به الله مؤمن شمرده نمیشود. گفته شد چه کسی یا رسول الله ﷺ؟ فرمودند: کسی که همسایه اش از شر و اذیت او در امان نباشد».

همچنان رسول الله ﷺ می فرمایند: «کسیکه ایمان به الله و روز آخرت دارد باید با همسایه اش نیکی کند» صحیح مسلم

فضیلت نفقه و مصرف بر خانواده

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: «قال رسولُ اللهِ ﷺ دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى مَسْكِينٍ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ أَعْظَمُهَا أَجْرًا الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ»^(۲)

«از ابی هریره رضي الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: دیناری است که در راه خدا مصرف می کنی، و دیناری را در آزادی برده ای صرف می کنی، و دیناری را بر مسکین

۱- متفق علیه

۲- صحیح مسلم.

صرف می‌کنی، و دیناری است که برای خانواده ات مصرف می‌کنی، ثواب و پاداش آنکه بر خانواده ات مصرف می‌کنی بزرگتر است».

کودکان را از خصلت‌های زشت بر حذر دارید

۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضی الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعُوهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ»^(۱)

«از عبد الله بن عمرو رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمودند: چهار خصلت است که اگر در شخصی یکجا شود او منافق خالص است و اگر یکی از این خصلت‌ها در وی موجود باشد در او صفتی از نفاق موجود است تا وقتی که آنرا ترک نماید: اگر امانتی بوی سپرده شود خیانت می‌کند و چون سخن گوید دروغ می‌گوید و وقتی عهد و پیمان ببندد بی‌وفایی می‌کند و چون خصومت و جدال کند دشنام می‌دهد».

فضیلت صبر و شکیبایی در مردن فرزندان

۳۶- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضی الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: قَبِضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ نَعَمْ، فَيَقُولُ قَبِضْتُمْ ثَمْرَةً فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ نَعَمْ، فَيَقُولُ مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ حَمْدَكَ وَاسْتَرْجَع. فَيَقُولُ اللَّهُ ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَ سَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ»^(۲)

۱- متفق علیه

۲- ترمذی ۱۰۲۱ و این حدیث را حسن خوانده است

«از ابی موسی الأشعری رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: چون فرزند بنده بمیرد الله ﷻ به فرشتگانش میفرماید: روح فرزند بنده مرا گرفتید؟ فرشتگان میگویند: بلی سپس میفرماید: میوه قلبش را گرفتید؟ میگویند: بلی سپس الله ﷻ میفرماید: پس بنده ام چه گفت؟ فرشتگان میگویند: ترا ثناء و ستایش نموده و گفت: (الحمد لله، إنا لله و إنا إليه راجعون) یعنی ثنا سزاوار الله ﷻ است و ما از آن خدائیم، و ما بسوی او باز گردانند گانیم. سپس الله جل جلاله میفرماید: برای بنده ام در بهشت خانه ای ساخته و آنرا خانه حمّد بنامید.»

هر مسلمان مسؤلیتی بدوش دارد

۳۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضی الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الْإِمَامُ رَاعٍ وَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَ مَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ»^(۱)

«از عبد الله ابن عمر رضی الله عنه روایت است که فرمود: از رسول الله ﷺ شنیدم که می فرمودند: شما همه نگهبان هستید (چوپان) و همه شما مسئول رعیت خویش هستید امام (امیر) نگهبان است و مسئول رعیت خود است و مرد در خانواده خود نگهبان است و مسئول رعیت خود است (افراد خانواده) زن در خانه شوهرش نگهبان است و مسئول رعیت خود است خادم در مال آقای نگهبان است و مسئول رعیتش است پس همه شما نگهبانید (چوپانید) و مسئول رعیت خویش هستید.

فرزند نیک صدقه جاریه است

۳۸- عن ابي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٌ جَارِيَةٌ، وَعِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ، وَوَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ»^(۱)

از ابی هریره رضی الله عنه روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: هرگاه انسان بمیرد عمل او قطع میشود مگر از سه چیز: صدقه جاریه^(۲) یا علمی که از آن بهره برده شود یا فرزند صالحی که برای او دعا کند.

پسران باید به مرد صفتی و بردباری عادت داده شوند

الله ﷻ میفرماید: ﴿أَوْمَنُ يَنْشُؤُا فِي الْحَلِيَّةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ﴾ [الزخرف:

[۱۸]

«آیا کسی که در زر و زیور پرورده میشود و او در صف خصومت و دشمنی ظاهر نمیگردد».

۳۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ»^(۳)

«از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که فرمود: رسول الله ﷺ مردانی را که خود را مانند زنان می سازند، و زنانی را که خود را شبیه مردان می سازند لعنت نموده است».

۱- صحیح مسلم

۲- صدقه جاریه مانند: بنای مسجد جاری ساختن نهر، بنای مسافرخانه، نهال شانیدن، حفر چاه و غیره.....

۳- صحیح بخاری ۳۴۵/۱۰ و اصحاب سنن

آگاه ساختن فرزندان از حقوق پدر و مادر

۴۰- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: «جاء رجلٌ إلى رسولِ الله ﷺ فقال: يا رسولَ الله من أحقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قال: أُمَّكَ، قال: ثُمَّ مَنْ؟ قال: ثمَّ أُمِّكَ. قال ثم من؟ قال: ثُمَّ أُمِّكَ. قال ثم من؟ قال ثم أبوك»^(۱)

و في رواية: «يا رسول الله من أحق الناس بحسن الصحبة؟ قال: أمك ثم أمك ثم أبوك ثم أدناك أدناك»^(۲)

«از ابی هریره رضي الله عنه روایت است که فرمود: مردی نزد رسول الله ﷺ آمده گفت: یا رسول الله! شایسته ترین شخصی که با او خوش رفتاری و احسان کنم کیست؟ آنحضرت ﷺ فرمودند: مادرت. گفت: بعد از آن؟ فرمودند بعد از آن هم مادرت. گفت باز کدام؟ فرمودند: مادرت، گفت بعد از آن کیست؟ فرمودند: بعد از آن پدرت.

و در روایت دیگر آمده است که آن مرد گفت: یا رسول الله! چه کسی شایسته آن است که برایش احسان و نیکی کنم؟ آنحضرت ﷺ فرمودند: مادرت، باز مادرت، باز مادرت، باز پدرت بعد از آن کسیکه نزدیکتر و نزدیکتر به توست».

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين

۱- متفق علیه

۲- صحیح مسلم